

Klic svobode

»Svobode bi napil se kot medice« — tako je v težkih vojnih letih pel mladi in pre-roški pesnik Francè Balantič. Misel, ki je kot meteor prešinila duhovna obzorja človeštva v vseh njegovih tragičnih in usodnih trenutkih. Tako v naši zgodovini prav gotovo od turških bojev in kmečkih puntov do nacionalnega odpora proti nemškimi ali italijanskim poskusom asimilacije. Misel o svobodi, ki je pomenila sanje človeštva v težkih obdobjih in revolucionarnih plamenih. Letos nas na to spominja tudi obletnica tiste francoske revolucije, ki je po letu 1789 prižgala baklo svobode evropskim narodom in tudi Slovencem ponesla prvič uradno pravico do jezika v javnem življenju in šoli.

Kaj je svoboda? Težko je v nekaj stavkih zaobjeti bistvo tega vzvišenega in edinstvenega pojma, s katerim so se skozi stoletja ubadali misleci in državniki vseh časov. Razvoj pojma svobode je seveda terjal določen čas, da je prišel do modernih definicij in razlag. Ne bomo jih seveda na tem mestu obravnavali. Danes se gotovo ideja svobode najpogosteje omenja in precizira v zvezi z državo in narodi, ki v njej živijo. Svoboda posameznika je seveda ločena, čeprav tesno povezana s prejšnjo. Srednjeveški filozofi so se zanimali, recimo, za svobodo volje (liberum arbitrium), medtem ko se danes svoboda razlaga v širšem smislu. Misel o politični svobodi je vsekakor, zlasti od 19. stoletja dalje, preplavila vso tovrstno literaturo. Morda je pri tem zanimiv Maritainov stavek, ki jedrnat določuje svobodo ljudstva oziroma naroda v odnosu do države: »Ljudstvo je nad državo, ljudstvo ni za državo, država je za ljudstvo.«

Ko smo danes priča nepričakovanim obratom v državah vzhodne Evrope in slišimo klic po svobodi od milijonskih množic na praških trgih, s strani že podirajočega se berlinskega zidu, s trgov in ulic Sofije — da ne govorimo o dejanskih pogumnih dosežkih madžarske in poljske nastajajoče demokracije — se lahko ob vsem tem resno zamislimo. Ideja svobode postaja danes vedno bolj dejanje in se širi. To velja tudi za našo ožjo matično domovino, ki se v pluralističnih težnjah navznoter upira hegemonističnim nevarnostim z juga. In prvi december je zelo blizu ...

Težko bomo danes v zahodnem svetu zbrali polmilijonsko množico za manifestacijo za svobodo in demokracijo. Sami se zato skoraj s težavo uživamo v podobne stvarnosti v vzhodnem svetu. Zgodovina pa nam lahko le potrjuje dejstvo, da se razvoj ne da zaustaviti. Tako tudi ne svoboda, katere klic je tako včeraj kot danes neuničljiv!

a. b.

Slovenska skupnost o zaščitnem zakonu

Osnutek zaščitnega zakona za Slovence v Italiji, ki ga je pripravil minister za deželna vprašanja Maccanico in ga je vlada osvojila 17. novembra, bo Slovenska skupnost skušala na vse načine korenito in bistveno izboljšati. Ne misli ga torej vnaprej v celoti zavrniti, ker gre za prvo uradno dejanje italijanske vlade na tem področju in ker hočemo verjeti, da gre tokrat zares. Vendar bo šele pred koncem zakonodajnega postopka mogoče ugotoviti, ali je lahko besedilo za slovensko narodnostno skupnost sprejemljivo.

Tako stališče je oblikovalo deželno tajništvo Slovenske skupnosti na seji 22. novembra v Gorici. Deželni tajnik Ivo Jevnikar je v uvodnem poročilu prikazal razlike med sedanjim osnutkom in neuradnim besedilom, ki je krožilo med politiki spomladi. Ponovil je protest Ssk, ker vlada ni pritegnila manjšine k sooblikovanju besedila ali vsaj k izreku mnenja, pa čeprav gre za temeljno vprašanje našega razvoja. Posebno hudo pa je dejstvo, da je besedilo v več točkah poslabšal predsednik deželnega odbora Furlanije - Julijske krajine Biasutti, zaradi česar je Ssk že pisмено protestirala, zdaj pa zahteva razčiščenje. Tajništvo je že zaprosilo za nujna sestanka o teh vprašanjih z deželnima vodstvom Kršćanske demokracije in socialistične stranke.

V široki razpravi, v katero so posegli Damijan Paulin, Rafko Dolhar, Bojan Brezigar, Miro Oppelt, Andrej Bratuž, Mar-

jan Terpin, Karlo Brešan, Branko Černic in Damjan Terpin, so prišle na dan ostre kritike ravnanju A. Biasuttija, ki ni v skladu s političnim sporazumom sedanje deželne večine. Razpravljalci pa so tudi analizirali negativne vidike Maccanicovega osnutka.

Besedilo je v marsičem protislovno in nepopolno, saj izpušča pomembna poglavja zaščitne problematike: družbenogospodarske vidike, televizijo, sodelovanje manjšine pri uresničevanju in dopolnjevanju določil idr. Raven zaščite pada pod raven londonskega memoranduma in osimske pogodbe, kar je povsem nesprejemljivo. Med pripadniki manjšine se delajo razlike na podlagi mestne četrti ali občine, v kateri živijo, pa tudi na podlagi pokrajine. Nekateri kraji, od Podgore do mestnih jeder in vse Kanalske doline, so kar brez vsake zaščite. Uvaja se preštevanje.

Besedilo, ki vsebuje tudi pozitivna določila, bo podrobno preučila strankina deželna pravna komisija, ki bo skupno s tajništvom izdelala pripombe. Zbor slovenskih izvoljenih predstavnikov, za katerega je dala pobudo Slovenska skupnost, pa naj bi oblikoval temeljno enotno načelno stališče do vsebine zakonskega osnutka.

Slovenska skupnost bo izvedla še druge pobude, pričakuje pa tudi jasno stališče sodepisnice memoranduma in osimskih sporazumov, oblasti v matični domovini in jugoslovanske vlade.

Srečanje med Slovensko skupnostjo in slovensko komisijo PSI

V Gorici sta se 22. novembra srečali delegaciji deželnega tajništva Slovenske skupnosti in deželne slovenske komisije socialistične stranke. Ssk nadaljuje z dvostranskimi srečanji z vsemi slovenskimi komponentami, da bi prikazala svojo pobudo o sklicu vseh slovenskih izvoljenih predstavnikov in slišala za mnenja in predloge ostalih skupin glede krepitve akcijske enotnosti, potem ko je formula »enotne delegacije« zamrla.

Deželni tajnik Ssk Ivo Jevnikar je poudaril, da zbor izvoljenih ne more biti nova »formula« enotnosti, pač pa izraz akcijske enotnosti, pobuda, ki naj v tem trenutku pripomore k oblikovanju skupnega stali-

šča slovenskih političnih predstavnikov do vladnega osnutka o zaščiti Slovencev.

O pobudi se je razvil obširen razgovor, ki ga je načelnica deželne slovenske komisije PSI Laura Bergnach razširila še na splošne odnose med strankama. V tej zvezi bo prišlo 30. novembra do uradnega srečanja Ssk-PSI na deželni ravni ob sodelovanju slovenske komisije PSI. V zavesti vzrokov, ki so privedli do polemik in razhajani in ki še niso odpravljani, sta obe delegaciji izrazili željo po razčiščenju in vzpostavljanju konstruktivnega dialoga.

Glede samega zbora izvoljenih je tudi delegacija slovenskih socialistov izrazil

RADIO TRST A

■ **NEDELJA**, 3. decembra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder: »Miklavževa tovarna«; 11.00 Za smeh in dobro voljo; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.40 V studiu z vami: Sergej Verč; 15.30 Sport in glasba; 17.00 V studiu z vami; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ **PONEDELJEK**, 4. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Iz Četrtekovih srečanj: In exilium; 9.30 Slovenska lahka glasba; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Slovenski kantavtorji; 12.00 Naravoslovje malo drugače; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek: »Mojster, nikar!«; 14.30 Gospodarska problematika; 15.10 Ekologija — danes za boljši jutri; 16.00 Slovenski glasbeni dnevi 1989; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.25 »Mladi val« — radio za vas; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ **TOREK**, 5. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Ljudski motivi; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Z gibanjem v zdravje; 12.40 Moški zbor Skala iz Gabrij; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 16.00 Slovenski glasbeni dnevi 1989; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.25 »Mladi val« — radio za vas; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ **SREDA**, 6. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Spoznavajmo svojega otroka; 12.40 Moški zbor Kralj Matjaž iz Lubuč na Koroškem; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek: »Kaj je v ribičevi mreži?«; 14.30 Na goriškem valu; 16.00 Praizvedba opere Tolminski puntarji Ubalda Vrabca; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.25 »Mladi val« — radio za vas; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ **ČETRTEK**, 7. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Protestne pesmi; 12.00 Po sledovih Inkov; 12.40 Mešana zbor Rupa Peč; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.10 Četrtekova srečanja: Jugoslavija 1918-1941; 16.00 Dekliški zbor Cantairi Oga Atha Cl'ath iz Dublina na Irskem; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.25 »Mladi val« — radio za vas; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ **PETEK**, 8. decembra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 10.00 Mladinski oder: »Botra«; 10.30 Koncert v goriški stolnici; 12.40 Mešana zbor Francišek Borgia Sedej iz Števerjana; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek: »Črno na belem«; 14.30 Od Milj do Devina; 16.00 Koncert nagrajencev letošnjega mednarodnega violinskega tekmovanja »Premio Rodolfo Lipizer« v Gorici; 17.25 »Mladi val« — radio za vas; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ **SOBOTA**, 9. decembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Črnske duhovne pesmi; 12.00 Življenje onkraj življenja; 12.40 Cecilijanka 89: pevaska skupina Sovodenjska dekleta; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Tam za goro ...« — Oddaja iz Benečije, Režije in Kanalske doline; 16.00 Sobotno popoldne — zabavno kulturna oddaja, ki jo vodi Peter Cvelbar; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Sobotno popoldne; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »NOVI LIST« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, števil. 157. Odgovorni urednik: dr. Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

Kaj bo 1. decembra v Sloveniji?

Dne 29. t.m. je bil v Jugoslaviji praznik dneva republike, vendar je komentator ljubljanskega »Dela« Danilo Slivnik dan prej na prvi strani časopisa takole tolmačil čustva v Sloveniji: »Dogodki v zvezi z razvpitim mitingom resnice v Ljubljani so nam tokratni 29. november v preteklih dneh že zagotovo precej pokvarili. Vendar pa je tako: nekaterih stvari v življenju kratkomalo ni mogoče preprečiti. Pridejo tako, kot pridejo vse naravne stvari — in ko so enkrat tu, se je treba z njimi pač odkrito spoprijeti. Tako se je tudi politični spopad v Jugoslaviji že dolgo pripravljala in v bistvu je bilo le še vprašanje, kdaj bo izbruhnil na dan z vso silovitostjo. To pa se je z napovedanim pohodom na Ljubljano končno zgodilo in tolažimo se lahko samo s tem, da smo pravočasno dojeli njegove pravi pomen in se nanj tudi ustrezno pripravili.«

Dejansko potekajo priprave tako med Srbi in Črnogorci na izvedbo mitinga kot med Slovenci za njegovo preprečitev.

Zaskrbljenost v Sloveniji pa ne zakriva gospodarskih težav. V noči med ponedeljkom in torkom so se v Jugoslaviji podražili naftni derivati, in sicer za 61 do 65 odstotkov. Liter bencina super stane 60 tisoč dinarjev, kar je po uradni menjavi približno 1.100 lir. S 1. decembrom se bo za 78 odstotkov podražila električna energija, za 90 odstotkov cene v potniškem in blagovnem prometu. Dražja bodo tudi zdravila, poštna in druge storitve.

Predsednik Odbora združenja za vrnitev Srbov in Črnogorcev na Kosovo, Bogdan Kecman, trdi, da se bo 1. decembra, to je v petek, zbralo na Trgu Revolucije v Ljubljani sto tisoč ljudi. Spregovorili naj bi srbski, črnogorski, albanski in slovenski govorniki. Kosovski Srbi nočejo verjeti, da se jim slovenske množice ne bodo pridružile, saj da hočejo zvedeti za resnico o Kosovu. Iz Kosovega polja se misli peljati proti Sloveniji tri tisoč ljudi na dveh posebnih valkih. Tisoč naj bi jih šlo z avtobusi, veliko pa z osebnimi vozili. V nekem nekoliko starejšem intervjuju pa je prej omenjeni Kecman izjavil, da zaradi pomanjkanja prevoznih sredstev računata na 30 do 50 tisoč udeležencev.

Dne 27. t.m. sta o mitingu razpravljala slovenska skupščina in slovenska vlada. Ta

je na podlagi zakonov naložila slovenskemu notranjemu ministru Ertlu, da sprejme potrebne ukrepe, da se spoštuje prepoved mitinga. Minister bo lahko odredil omejitev gibanja ali prepovedal gibanje na določenih mestih in sestajanje občanov na javnih mestih, da se tako preprečita organiziran prihod na miting in njegova izvedba. Slovenske železnice so odbile zahtevo za sprejem petih posebnih vlakov mitingarjev. Številne trgovine in javni lokali v Ljubljani so napovedali, da bodo zaprti zaradi inventure, dopustov ali pa kar zaradi varnostnih razlogov.

Ljubljanska socialistična zveza je v svojem pozivu zapisala: naj govorijo gluhih zidovom ter praznim ulicam in trgom Ljubljane! Na njih nas ne bo zavoljo razsodnosti, ne zaradi strahu. Če pa kdo misli z mitingiranjem nadaljevati, pa naj ve, da tedaj ne bo več tako.

Kulturna skupnost Slovenije je za petek od 7. do 17. ure razglasila protestni kulturni molk. Alternativne zveze pa so pozvale k splošni stavki od 9. do 12. ure. V svoji izjavi trdijo, da spričo mitinga v Ljubljani jugoslovanska federacija dejansko razpada kot pravna država.

V slovenski skupščini so ostro kritizirali medla stališča zveznega predsedstva. Zahtevali so tudi, naj se preveri, kdo finansira mitinge. Ponovno so kritizirali politični proces proti Vlasiju, zavrnilo pa so zahtevo nekaterih, da bi spričo negativne politike do Kosova prekinili z izpolnjevanjem obveznosti Slovenije do sklada federacije.

Milica je že odredila zaprtje ožjega ljubljanskega središča tovrnemu in avtobusnemu prometu na dan 1. decembra. Opozorila je tudi na nekatere primere provokacij v javnih lokalih in drugod. Notranji minister Ertl pa je izjavil, da ne sme biti nikogar strah, ker so varnostni organi izdelali načrt za vso Slovenijo za zagotovitev varnosti, reda in miru. Vpoklican je bil del rezervnih miličnikov. Nas v organih za notranje zadeve, je še dodal, ni strah mitingarjev, strah nas je dejstva, da plačani pohodniki širijo in poglabljajo strah, nasilje, vsiljeno resnico, nezakonitost in da so državni in politični organi federacije brez volje in moči, da bi to zaustavili.

Pomemben obisk iz Bocna

Slovenska skupnost je imela v četrtek, 23. novembra, v gosteh uradno delegacijo prve svetovalske komisije avtonomne pokrajine Bocen, ki jo je vodil predsednik Franz Pahl (Južnotirolska ljudska stranka — SVP), v njej pa so bili še Kusstatscher (SVP), Viola (KPI), Eva Klotz (Union für Südtirol), Holzmann (MSI), Tribus (Zeleni) in dva funkcionarja. Komisija je imela na sporedu obisk na visoki šoli za tolmače in prevajalce v Trstu, želela pa se je srečati tudi s slovensko stranko, da bi spoznala problematiko naše narodnostne skupnosti. Četrtekovo srečanje je bilo v Gorici. Deželni tajnik Ssk Ivo Jevnikar je obširno obrazložil novosti v zvezi z zaščitnim zakonom, v poglobljeni razpravi pa so poleg

gostov sodelovali še člani vodstva Ssk in izvoljeni predstavniki Brezigar, Tul, Oplet, Lokar, Harej, Dolhar, Špacapan, Terpin, Bratuž, Brešan, Terčon in Damjan Terpin. Razgovor se je dotaknil še vraščanja asimilacije, šolstva, razlašcanj, mednarodnih odnosov, političnih razmer. Iz vrst južnotirolskih gostov je prišla pobuda, da bi z resolucijo v Bocnu podprli prizadevanja za pravičen zaščitni zakon.

Po razpravi sta se obe delegaciji udeležili praznične Vrabčeve opere Tolminski puntarji.

V petek, tik pred odhodom proti domu, pa je delegacijo sprejel na sedežu deželneega sveta v Trstu deželni svetovalec Ssk Bojan Brezigar.

Janez Vajkard Valvazor in čebelarstvo

Valvazor se na svojem gradu Bogenšperk pri Litiji ni bavil s čebelarstvom in čebelarjenjem, kot tudi ostalo plemstvo ne. Med in vosek so plemiči dobivali v obliki desetine od tlačanov. V svoji slavni knjigi pa je Valvazor le opisal kranjske čebelarje. Takole je zapisal: V deželi vidiš različne muhe in mušice, najpomembnejše pa so čebele. Silno veliko jih je in obogate marsikaterega gospodarja, ki je postavil hišice za čebele, kamor spomladi na cvetno nedeljo postavijo panje, ki so jih čez zimo imeli v kleti ali na podstrešju. Odmaše jim luknje in ko poleti čebele roje, vzamejo železno ali bakreno ponev, tolčejo po njej s paličko ali pa žvižgajo, čebele se na drevesu ali grmu združijo v okroglo kepo. Tedaj vzamejo štirioglato iz desk zbito skrinjo ali pa od gnilobe izvotlen štor. Skrinjo malo z medom namažejo, zabijejo pokrov in tudi luknjico v njem z medom osladijo. Čebele potem same od sebe zlezejo skozi luknjico v panj, ki ga nato postavijo v čebelnjak k drugim panjem. Često roji panj dvakrat, trikrat ali celo štirikrat. Jeseni po sv. Mihaelu (oktobra) vzamejo med. Dveletne in triletnje panje pa odpro in zmečkajo med in čebele. Če so panji težki, pokrov prežagajo in napravijo pri luknjici dim iz starih cunj, da se čebele stisnejo v zadnji del panja. Pol pokrova dvignejo, izrežejo čisti med, puste pa ga toliko, da se čebele čez zimo prehranijo. Nato panj zapro in denejo panj na ne prehladen prostor. Najbolje jih obvarujejo mraza, če jih spravijo na podstrešje. Na pomlad jih spet denejo ven v čebelnjak, v kolikor so pa spomladi nekateri panji težki, jih znova odpro, odvzamejo med in puste le malo notri.

Da je v Kranjski deželi čebelarstvo zelo razširjeno, priča podatek, da so med prodajali na tuje. Samo v Solnograd (Salzburg) gre vsako leto mnogo tisoč stotov, doma pa je skoraj brez vrednosti. Funt medu, to je pol kile, je stal 2 krajcarja, kar je razumljivo, saj ga je gospoda dobivala v obliki desetine od kmetov, ki pa niso imeli denarja, da bi ga kupovali.

Med so uporabljali pri pripravi slaščic in medicine, ki je bila, kakor poroča Valvazor, zelo razširjena in priljubljena pijača.

Ko v risbah prikazuje mesta, gradove in samostane, ni nikjer razen pri graščini Soneck na Igu pri Ljubljani prikazan čebeljak.

Valvazor ne govori o boleznih čebel, kar pomeni, da s tem čebelarji niso imeli takšnih težav, ko zaradi bolezni propadajo čebelarstva kljub vsej znanosti in zdravilom.

Prav je, da v tem Valvazorjevem jubilejnem letu tudi čebelarji zvedo, kako je bilo pred 300 leti s čebelarstvom na Kranjskem in da jih Valvazor v svetovno znani knjigi, Slava Vojvodine Kranjske, ni pozabil omeniti.

Z. T.

—o—

Devinsko - nabrežinski občinski svet je v torek, 28. t.m., z večino glasov odobril predlog, naj se novoustanovljeni zadrugi Grmada-Devin odstopi občinsko poslopje, v katerem sta sedeža pevskih zborov Fantje izpod Grmade in Devin. Poslopje, ki je bilo obnovljeno s prostovoljnimi delom, sta zbora imela v najemu, odslej pa bo last že omenjene zadruge. Člani zadruge so pevci in pevke obeh zborov.

Pred vrhom Bush-Gorbačov

V malteške ozemeljske vode je že priplula ameriška vojna ladja »Belknap«, njej pa se je čez par dni pridružila podobna sovjetska ladja »Slava«. Na krovu obeh ladij bodo ob koncu tega tedna izmenično potekali pogovori med voditeljema obeh svetovnih velesil, Bushem in Gorbačovom. Malteška vlada je priznala obema ladjama diplomatski status, potem ko je prejela formalna zagotovila, da na krovu nimata jedrskega orožja.

Gorbačov bo prispel na Malto v petek, 1. decembra, in to proti večeru. Nekaj prej bo tam njegov sobesednik, ameriški predsednik Bush. Ta se bo ob koncu vrhunskega sestanka s sovjetskim predsednikom odpravil v Bruselj, kjer bo o poteku in vsebini pogovorov poročal zaveznikom pakta NATO.

Za vrhunski sestanek na morju pred Malto vlada po vsem svetu razumljivo veliko zanimanje. Do sestanka prihaja v zelo razgibanem času, ko se spreminja podoba Vzhodne Evrope in ko velesili čutita, da je treba v tako zgodovinskem času ustvarjalno razmišljati o bodoči svetovni sceni, ki nudi precej vzpodbudnih perspektiv za boljše sožitje na našem planetu. Ob tem

pa voditelja velesil ne bosta mogla mimo problema, kako reševati tudi gospodarske probleme, ki so izredno pereči v vzhodnem svetu in ki v precejšnji meri pogojujejo možnost za emancipacijo na poti večje demokratizacije in svobodnejšega življenja ter seveda za utrjevanje trajnega miru. Bush in Gorbačov nimata natančnega seznama tem, ki jih bosta obravnavala. Obe ta se sproščeni pogovor, ki bo po eni strani tudi uvod v bodoči vrhunski sestanek, že napovedan za prihodnje leto na ameriških tleh. V zadnjih dneh je bilo večkrat poudarjeno zagotovilo, da Malta ne bo nova Jalta. Predsednika velesil skratka ne nameravata sklepati kakih obvezujočih daljnoročnih dogovorov v zvezi z urejanjem Evrope v trenutku, ko tako Washington kot Moskva dokaj iskreno zagotavljata, da je treba zdaj dokončno pokopati vzdušje in posledice hladne vojne.

—o—

Sovjetski predsednik Mihajl Gorbačov se mudi na uradnem obisku v Italiji. V Rimu ima pogovore z italijanskimi predstavniki. V petek, 1. decembra, bo obiskal Vatikan in se srečal s papežem Janezom Pavlom II.

IZSTOPAJO IZ KOMUNISTIČNE STRANKE

Od septembra se je iz vzhodnonemške komunistične partije izpisalo 200 tisoč članov, se pravi desetina celotnega članstva. O tem je poročalo glasilo vzhodnonemške partije »Neues Deutschland«. Novi partijski tajnik Egon Krenz pa je po drugi strani sporočil, da to še ne pomeni, da bi bil »socializem že mrtev«. 70 odstotkov tistih, ki so vrnili izkaznico, je delavcev.

Vzhodnonemška mladinska organizacija je že uradno sklicala svoj izredni kongres. Potekal bo februarja. Na njem naj bi se organizacijsko odcepili od partijske organizacije.

PRVI SLOVENSKI LETALEC EDVARD RUSJAN JE DOBIL SPOMENIK

Pred poslovno stavbo slovenske letalske družbe Adria Airways so v soboto, 25. t.m., odkrili spomenik Edvardu Rusjanu, ki je prvi slovenski letalec. Leta 1909 je namreč prav na 25. november prvič podelilo njegovo motorno letalo, ki ga je izdelal z bratovo pomočjo. Edvard Rusjan je bil sicer rojen v Trstu, še kot otrok pa se je z družino preselil v Gorico. Brata Edvard in Jože sta se zgodaj začela zanimati za letalstvo. Prvi uspeh pa sta doživela pred osemdesetimi leti. Na Rojcah, južno od Gorice, sta brata izvedla več poskusov z različnimi serijami letala, ki sta ga krstila z imenom Eda.

Brata Rusjan sta nato delala za zagrebškega podjetnika Mercépa. V letih 1910 in 1911 sta izvedla več uspešnih poskusov z različnimi letali. Prav med poskusnim poletom nad Beogradom 9. januarja 1911 pa je prišlo do nesreče in Edvard je strmoglavil s svojim letalom, ravno ko se je že pripravljala na spust.

Ob odkritju spomenika pionirju slovenskega letalstva je bil slavnostni govornik bivši vojaški pilot in sedanji sekretar predsedstva CK ZKJ Štefan Korošec. Kip je izdelal akademski kipar Bojan Štokelj in prikazuje glavo Edvarda Rusjana.

SREČANJE MED SSK IN SLOVENSKO KOMISIJO PSI

■ nadaljevanje s 1. strani

načelno soglasje. Do njega bi moralo priti v kratkem roku ravno zaradi zakona o zaščiti.

V torek, 28. t. m., se je SSK srečala s predstavniki slovenskih kulturnih društev v videmski pokrajini, da izmenja misli o pobudi. Načrtovani sta še srečanja s slovensko komisijo KPI in s Svetom slovenskih organizacij.

—o—

Centralni komite italijanske komunistične partije je sklenil sklicati izredni kongres stranke, na katerem bodo odločali o predlogih strankinega tajnika Occhetta. Predlogi zadevajo strankino preosnovo in tudi njeno preimenovanje. Kot slišimo, so mnogi partijski člani slovenske narodnosti odločno proti predlogom tajnika Occhetta. To velja zlasti pa Tržaško.

Revija pevskih zborov

Petnajst pevskih zborov je nastopilo v nedeljo, 26. t.m., v tržaškem Kulturnem domu na reviji, ki jo v tem času že tradicionalno prireja Zveza cerkvenih pevskih zborov na Tržaškem. Revija sovpada s koncem cerkvenega leta in pomeni nekakšen uvod v novo sezono. Revija je tudi nekakšno preverjanje pripravljenosti in kakovosti naših pevskih zborov, ki iz nedelje do nedelje, od praznika do praznika sooblikuje liturgične obrede v naših cerkvah. To misel je ob začetku koncerta izrazil predsednik Zveze Zorko Harej.

Številno občinstvo je s svojim obiskom potrdilo, da uživa zborovsko petje veliko zanimanje med našim prebivalstvom. Revija sama po sebi pa je za številne zборе in zborovodje tudi nekakšen izziv, da nastopijo z novim, svežim sporedom. V tem smislu velja poudariti, da je predsednik Harej na reviji kratko predstavil novo pesmarico, ki jo je Zveza izdala ob tej priložnosti. Gre za zbirko »Od Portoroža do Devina«, v kateri so zbrali pesmi, ki so jih domači skladatelji napisali za pevske zборе in so jih prvič izvajali na Reviji Cerkvenih pevskih zborov v Trstu. Publikacija zasluži vso pozornost ne le pevskih ansamblov, ampak tudi širše javnosti, saj predstavlja lep dokaz glasbene ustvarjalnosti slovenskih skladateljev na Tržaškem.

Zakaj dvojna mera?

Deželni svetovalec Slovenske skupnosti Bojan Brezigar je naslovil na deželno vladu Furlanije Julijske krajine vprašanje v zvezi s prepovedjo javne manifestacije, ki jo je nameraval prirediti Samo Pahor s somišljeniki proti zakonskemu osnutku rimske vlade za zaščito slovenske manjšine, ki ga Pahor smatra za »napad na ustavno zakonitost in na mednarodni pravni red«. Manifestacijo je prepovedal tržaški kvestor s svojim odlokom z dne 24. novembra 1989 in ga utemeljil, da bi utegnila manifestacija hudo motivi javni red.

Svetovalec Brezigar še prej ugotavlja, da oblasti niso prepovedale manifestacije, ki jo je 22. novembra priredila v Gorici skupina italijanskih državljanov, pripadnikov misovskega gibanja. Ti so tedaj s krampi udarjali po zidu, ki predstavlja zunanje znamenje državne meje med Italijo in Jugoslavijo. Ti ljudje so hoteli dejansko spremeniti mejo, ki jo je bila določila osimska pogodba, katero je ratificiral italijanski parlament. Šlo je za dejanje — poudarja Brezigar — ki je v kričečem nasprotju z državnimi zakoni, pristojne oblasti pa te manifestacije niso prepovedale.

V svojem vprašanju svetovalec Slovenske skupnosti ugotavlja, da predstavlja poskus spreminjanja državne meje za oblasti v Gorici manjšo nevarnost motenja javnega reda, kot naj bi ga predstavljal protest zoper vladni zakonski osnutek, ki ga parlament še ni odobril.

Svetovalec Brezigar zato sprašuje, ali se deželna vlada s takim ravnanjem strinja, če pa se ne strinja, ali ne misli čimprej posredovati pri pristojnih oblasteh, naj pošteno tolmačijo predpise, ki urejajo javne manifestacije.

Umrl je prof. Josip Tavčar

V kardiološkem oddelku tržaške bolnišnice je v ponedeljek, 27. t.m., umrl tržaški dramatik, esejist in gledališki delavec prof. Josip Tavčar. Plemenite misli o športu, kulturi in pravi omiki, ki jih je namenil 120-letnici organiziranega športnega delovanja v Trstu, a jih je moral zaradi njegove bolezni v petek v Kulturnem domu prebrati Vladimir Jurc, so tako ostale njegova zadnja javna beseda, duhovna oporoča srčne kulture.

Profesor Josip Tavčar se je rodil 31. julija 1920 v Dutovljah, vendar se je njegova družina preselila v Trst, ko je bil star šest mesecev. Studiral je v Trstu ter na univerzah v Benetkah in v Neaplju. Septembra 1945 je nastopil službo kot profesor v Kopru, leta 1948 pa se je vrnil v Trst, kjer je postal profesor angleščine na slovenskih šolah. Od leta 1956 do 1988, ko je stopil v pokoj, je poučeval na trgovskem zavodu Žiga Zois v Trstu.

Že pred vojno je začel pisati radijske in gledališke igre, vendar v italijanščini. Prejel je več nagrad. Po povratku v Trst pa se je polnokrvno vključil v slovensko ustvarjanje. Napisal je 10 daljših gledaliških iger, od katerih jih je devet krstilo Slovensko stalno gledališče v Trstu. Veliko je njegovih radijskih dram in kritik. Posebno zavzeto je spremljal tukajšnjo italijansko literarno ustvarjalnost. Tudi sam je pisal novele in eseje.

Velik del svojih sposobnosti pa je posvetil ravno tržaškemu gledališču. Leta 1960 je postal njegov umetniški vodja, od 1969 do 1981 pa je bil predsednik njegovega upravnega sveta. Do smrti je bil zunanji sodelavec slovenskega radija, od ustanovitve pred desetimi leti pa je bil predsednik Slovenskega deželnega zavoda za poklicno izobraževanje.

Profesorju v slovo

»There is no death, what seems so is transition — tu ni smrti, kar tako zgleda, je le prehod«, s tem citatom iz opusa ameriškega pesnika prejšnjega stoletja Longfellowa nas je pred 30 in več leti prof. Josip Tavčar uvajal ne le v književnost angleškega jezikovnega področja, pač pa nas skoraj prisilil, da smo se zamislili nad večnimi vprašanji človekove eksistence: minljivostjo. Minljivost kot gibal našega vsakdana pa je za prof. Tavčarja predstavljala

ključ za spoznavanje estetike, za merilo lepote. Morda smo tedanji njegovi dijaki globino razmišljanja povsem doumeli šele mnogo kasneje, ko smo mu znova prisluhnili na predavanjih v krožkih in društvih, kjer je v najrazličnejše argumente vključeval svoje življenjske misli. Pa tudi brali smo jih in poslušali v številnih razpravah in zapisih.

Prvi kontakt, ki ga je vzpostavil na šoli, nas je spremljal tudi kasneje, saj je bil prof. Tavčar skrben in natančen spremljevalec dnevnih dogodkov, marsikdaj protagonist, ko je na primer predsedoval upravnemu svetu Slovenskega stalnega gledališča v Trstu, vendar najraje v ozadju, ko nas je popravljaj, dajal nevsiljive nasvete, nas gradil v ljubezni do naroda, pa tudi do mesta, v katerem živimo. Morda je kdaj naletel na nerazumevanje, ker je prehitel čas, ker je jasno videl, kam se bodo obrnili dogodki, ko je večina, zasidrana bolj v preteklost kot v sedanost in bodočnost, še vztrajala pri konservativnih pogledih. Te svoje misli, to pričevanje naglo razvijajočega se sveta, je vključeval v svoja odrska dela, ki se po svoji aktualnosti lahko kosajo s stvaritvami gledališča — aktualnosti v drugih jezikih.

Njegovo odlično poznavanje jezikov mu je pripomoglo, da je še poglobil svoj življenjski credo. Kljub tolikšni dejavnosti in angažiranosti je bil vedno pripravljen pomagati, svetovati, napisati članek, poročilo, oceno nove knjige, priskočiti kot mentor na pomoč mlademu avtorju začetniku. In to ne glede na argumente, ki jih je knjiga obravnavala.

Dragi profesor, vedno Vam bom hvaležen za toplino, s katero ste se še in še spominjali mojega pokojnega očeta, na lju-bezen do gledališča, tako profesionalnega kot amaterskega, na besede poguma, ki ste mi jih dajali, ko je bilo treba postaviti tudi v našem zamejstvu telesno kulturo na mesto, ki ji privada. Niti 100 ur ni minilo od proslave 120-letnice ustanovitve južnega Sokola v Trstu, za katero ste napisali slavnostni govor. V prepričanju, da se boste kmalu vrnil spet med nas, smo Vam z odra Kulturnega doma zaželeli, da se čimprej »vrnete v formo«. Naše želje niso zalegle, ostal nam bo le spomin na Vas, na besede, ki ste nam jih znali tudi ob tej priložnosti položiti v srce.

Saša Rudolf

Filmski festival Alpe-Jadran

V Trstu se je v torek, 28. t.m., začel mednarodni filmski festival delovne skupnosti Alpe-Jadran. Na srečanju sodelujejo filmski ustvarjalci, strokovnjaki s področja filma, filmski kritiki, televizijski filmski avtorji, študenti filmske umetnosti in drugi ljubitelji te zvrsti, ki prihajajo iz vseh dežel, republik in županij delovne skupnosti.

Organizacijsko breme si je prevzel tržaški filmski center »La Cappella Underground« v sodelovanju s sindikatom itali-

janskih filmskih kritikov, ki delujejo na severovzhodnem italijanskem ozemlju.

Organizatorji so si izvedbo festivala zamislili tako, da bo hkrati mogoče slediti trem smerem. Na informativnem polju bodo filmski producenti iz Avstrije, Bavarske, madžarskih županij, italijanskih sodelujočih dežel, Slovenije in Hrvaške prikazali najnovejšo filmsko produkcijo.

Monografski del festivala je letos posvečen osvetlitvi hrvaškega filma v zad-

dalje na 7. strani ■

ŠKOFIJSKO ZBOROVANJE V TRSTU

Z mašo, ki jo je daroval škof Bellomi, se je 26. t.m. zaključilo v Trstu dvodnevno zborovanje na temo »Nova evangelizacija Treh Benečij v tržaški stvarnosti«. Tržaška Cerkev je priredila to zasedanje kot pripravo na zborovanje Treh Benečij, ki bo v Gradežu in Ogleju ob koncu aprila prihodnjega leta.

Dne 25. t.m. so udeleženci vzeli v pretres osnutek dokumenta, ki so ga pripravile župnije na Tržaškem in pripravljali odbor. To listino so nato proučile delovne skupine, in sicer z vidika družine, gospodarstva in dela, šole in kulture, narodnih skupnosti ter še ekumenizma in dialoga med verskimi skupnostmi.

Drugi dan je bila na vrsti splošna razprava o zaključkih. Pripravili so nato končni dokument, ki ga bodo ponovno vzeli v pretres v posameznih župnijah. To pomeni, da skuša Cerkev še pred skupnim zborovanjem prihodnjega leta poživiti evangelizacijo v posameznih župnijah, da bi lahko aktivneje in plodneje sodelovale pri prihodnjem delu, ki se dejansko, tako je bilo poudarjeno, šele začneja.

SLOVENSKI MADRIGALISTI V TRSTU

Glasbeni Matici je treba tokrat priznati, da je pri izbiri zborovskih nastopov za abonmajski koncert imela srečno roko. V torek, 28. novembra, je v Kulturnem domu v Trstu nastopil Komorni pevski zbor »Slovenski madrigalisti«, ki jih vodi priznani zborovodja in strokovnjak za polifonsko petje Janez Bole.

»Slovenski madrigalisti« so ponovno živeli prav na pobudo prof. Boleta, ki je s tem pevskim ansamblom lahko pokrival praznino v slovenski poustvarjalni zborovski dejavnosti, ki se izogiba zahtevni polifoniji in enoglasju ali pristni ljudski pesmi.

Sporod, ki ga je zbor izvajal v Kulturnem domu, je bil v tem smislu zelo zanimiv. Pet Gallusovih madrigalov, se pravi skladb na posvetno vsebino, in pet motetov, se pravi skladb na versko vsebino, je

Društvo slovenskih izobražencev vabi člane in prijatelje na tržaško predstavo opere Ubalda Vrabca »**Tolminski puntarji**«, ki bo v ponedeljek, 4. decembra, v Kulturnem domu v Trstu. Na ta dan zato odpade običajni tedenski sestanek društva.

v prvem delu poustvarilo enkratno vzdušje ob veliki lahkotnosti in točnosti izvajanja ter prefinjeni interpretaciji.

Prav tako je bil zanimiv drugi del sporeda, saj je zbor zelo prepričljivo podal dve starodavni ljudski enoglasni pesmi, poleg tega pa redko izvajane priredbe raznih ljudskih bolj ali manj poznanih pesmi. Janez Bole je vodil pevce z veliko občutljivostjo in točnostjo. Edinstveno vzdušje je ustvarjal občutek lahkote, preprostosti in miline, ki ga je poslušalec doživljal ob petju.

Umrla je pisateljica Zora Piščanc

Zora Piščanc, pisateljica in kulturna delavka, počiva od ponedeljka, 27. t. m., na goriškem pokopališču, v mestu kjer se je večji del svojega življenja razdajala v kulturnem in verskem delovanju, v narodni zavzetosti in literarnem ustvarjanju. Izdihnila je pretekli teden v katinarski bolnišnici rodnega Trsta in Barkovelj, na katere je bila vse svoje življenje navezana, a od katerih jo je iztrgala prisilna izselitev družine v dobi fašizma. Zora Piščanc je v svojih knjigah opisovala v primorski sporočilnosti usodo Primorcev od fašističnega zatiranja do narodnostnih bojov in tragičnih revolucionarnih zapletov, katerih žrtev je bil tudi brat Lado, kaplan v Cerknem, po krivici likvidiran. Zasluge in delo pokojnice je opisal v pogrebnem nagovoru v goriški stolnici urednik Katoliškega glasa dr. Kazimir Humar, pri katerem je bila pokojnica več kot trideset let upravnica. Med drugim se je spomnil na pomoč,

ki jo je rajnka med vojno nudila internirancem v Gonarsu. Zora Piščanc bo v svojih delih trajno živela v zavesti naših ljudi, še zlasti Primorcev, je sklenil dr. Humar svoj nagovor v stolnici, kjer je tudi oltar svetogorske kraljice, kateri je Piščancova posvetila eno svojih povesti — Pastirico Urško.

Dr. Humar je vodil somaševanje dvajsetih duhovnikov, med katerimi sta bila vikarja za slovenske vernike goriške nadškofije in tržaške škofije Simčič in Škerlj, med množico, ki se je udeležila pogreba priljubljene pokojnice v goriški stolnici, pa so bili še številni duhovniki z obeh strani meje. Ob odprtem grobu se je od Zore Piščanc poslovila predsednica Zveze slovenskih organizacij v Furlaniji - Julijski krajini Marija Ferletič. V tržaški mrtvašnici pa so rajnico pokropili številni tržaški znanci in prijatelji, poslovilno molitev pa je imel monsijor Kosmač.

Društvo »JADRO« iz Ronk priredi v ponedeljek, 4. t. m., ob 18. uri

MIKLAVŽEVANJE

v dvorani rajonskega sosveta v Selcah. Na večeru bo sodelovala skupina »Potujoči postopači«.

FURLANSKO FILOLOŠKO DRUŠTVO

Furlansko filološko društvo je imelo 26. t.m. v Gorici 66. kongres, in sicer ob 70-letnici ustanovitve, ki je bila ravno v Gorici 23. novembra 1919. V Avditoriju se je zvrstil politični in kulturni spored, v cerkvi svetega Ignacija na Travniku pa je bila na koncu maša v furlanščini. Predsednik Mizsau je postavil zahtevo, naj ima vlada za glavnega sogovornika pri sprejemanju določil o jezikovnih manjšinah, torej tudi o Furlanah, ravno Filološko društvo.

SLOVENSKA SKUPNOST ZA VKLJUČITEV PODGORE V ZAKONSKI OSNUTEK

Zadnji torek, 28. novembra, je bila seja goriškega občinskega sveta. Na dnevnem redu so bile najprej interpelacije oz. vprašanja. Načelnik svetovalske skupine Slovenske skupnosti dr. Damjan Paulin je v obliki interpelacije zahteval, da pride v zakonskem besedilu zopet do vključitve Podgore, mestne četrti goriške občine z močno slovensko komponento, v predele, za katere naj velja dvojezičnost. Prav tako je Paulin kritiziral izključitev mestnega središča iz zakonskega osnutka rimske vlade, saj prav v mestu samem živi pretežen del Slovencev v goriški občini.

—o—

V torek, 28. t.m., je jugoslovanski generalni konzul v Trstu Livij Jakomin priredil v prostorih generalnega konzulata sprejem ob dnevu jugoslovanske republike. Sprejema so se udeležili predstavniki oblasti in zlasti mnogi predstavniki slovenskih organizacij ter ustanov v zamejstvu.

Pismo uredništvu

NEKAJ PRIPOMB OB 120-LETNICI SOKOLA

V petek, 24. t.m., je bila v veliki dvorani Kulturnega doma v Trstu prijetna prireditve ob 120-letnici organiziranega slovenskega športa na Tržaškem. Vsi se zavedamo izredne važnosti te obletnice, saj je tudi Novi list o tem obširno pisal. Mislimo, da bi morale take proslave biti last celotne slovenske športne in nešportne javnosti. Priča pa smo bili, kako si je proslavo prisvojilo eno samo društvo, ki naj bi s tem dobilo tudi uradno priznanje od slovenske in tudi italijanske javnosti, da je edino vredno biti naslednik sokolskih idealov. Sokolsko gibanje je slonelo predvsem na narodnostnem osveščanju in zato menim, da so tudi ostala športna društva, čeprav manjša in revnejša, vredna enakega priznanja. Nerazumljivo je tudi, kako lahko prikažemo razvitje društvenega (Borovega) prapora, čeprav z majhnim Sokolovim znakom, kot izročitev Sokolovega prapora.

Marsikateri udeleženec se je zato ob zaključku lepo organizirane proslave čutil v nekem smislu opeharjenega, saj se je udeležil proslave enega samega društva. To pa iz javnih pozivov z lepakov pred prireditvijo ni bilo razvidno. Namesto skupne proslave tako važne obletnice smo proslavljali eno samo — gotovo zaslužno — športno društvo. Res škoda, da ni bilo predhodno več jasnosti in odkritosti.

n k

S M R e K K

SLOVENSKI MLADINSKI REKREATIVNI KLUB

- 5.12. **Gorica: Zunanja podoba dvojezičnega mesta — Kulturni dom - Gorica, ob 20.30. Pri okrogli mizi bodo sodelovali: Marko Waltritsch, glavni urednik Primorskega dnevnika, pokrajinski svetovalac Ssk dr. Mirko Špacapan in Igor Orel v osebno imenu.**
- 26.12. **Štefanovanje**
- 31.12. **»Vrnitev v ... 90« — Kulturni dom - Gorica**

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Krstna izvedba Vrabčeve opere v Gorici

V četrtek, 23. t.m., je bila v goriškem gledališču Verdi krstna izvedba opere tržaškega skladatelja Ubalda Vrabca »Tolminski puntarji«. Libretto za to glasbeno stvaritev je po zgodovinskih virih in leposlovnih motivih Ivana Preglja napisal prof. Janez Dolenc iz Tolmina. Že nekaj časa je minilo, odkar je prof. Vrabec dokončal to opero, zato smo nestrno pričakovali uprizoritev, ki pa je bila tokrat izvedena v okrnjeni, koncertni izvedbi. Upati je, da bomo dočakali, da bo ena od slovenskih opernih hiš kdaj v prihodnosti tudi to delo uvrstila v svoj repertoar, tako da ga bomo doživeli tudi v odrski uprizoritvi.

Na četrtkovi predstavi v Gorici je nastopila vrsta slovenskih opernih solistov iz Ljubljane in Maribora, moški del zbor »Consortium musicum« iz Ljubljane, simfonični orkester iz istega mesta, dirigiral pa je dr. Mirko Cuderman. Vrabčeva opera je bila izvedena ob 275-letnici usmrtnice tolminskih puntarjev na goriškem Travniku, vsebina pa govori o burnih in krvavih dogodkih v letih 1713 in 1714 na Gori-

škem, ki jih označujemo kot tolminski punt, se pravi upor kmetov zlasti na Tolminskem in drugod proti pretiranim dajatvam. Vsekakor zelo hvaležna snov za literarno in glasbeno obdelavo, ki naravnost sili k poustvaritvi monumentalnih umetniških del, skladatelj pa je pri tem imel na razpolago sicer vsebinsko korektno, a na trenutke literarno premalo vzvišeno besedilo prof. Dolenca. Kljub temu je prof. Vrabcu, ki je s svojo glasbo v dosedanjem opusu izoblikoval izrazito osebni slog, tudi pri tem delu uspelo ustvariti stilno enotno vokalno-instrumentalno celoto. Pri opernih arijah se je izognil všečni lepotnosti morebitnega bel canta, le-te ostajajo v glavnem v okvirih molove lestvice in z omejenimi intervalnimi preskoki, kar je pogojeno z dramatično vsebino. Podobno velja za samostojne instrumentalne vloške, pri čemer je skladatelj dokazal odlično poznavanje barvnih in izraznih možnosti simfoničnega orkestra v celoti in posamičnih skupin instrumentov. Nastalo je tako delo, ki se približuje ekspresionistične-

mu glasbenemu slogu in skuša vseskozi vzdrževati potrebno dramatično napetost. Vokalni solisti so doživeto izoblikovali svoje vloge, podčrtati pa je potrebno zlasti izvajanja basista Ivana Sancina, tenorista Jožeta Koresa in sopranistke Olge Gracelj, pa tudi ostali so zanesljivo odpeli svoje arije. Na trenutke bi si zaželeli intenzivnejše in umetniško bolj poglobljeno igranje orkestra, ki pa je svojo nalogo kljub temu opravil dovolj zlito in v podporo solistom ter zboru. Uprizoritev v Gorici je organiziral Svet slovenskih organizacij pod vodstvom predsednice Marije Ferletič, v nedeljo, 26. t.m., je sledila ponovitev v Slovenski filharmoniji v Ljubljani, v ponedeljek, 4. decembra, pa bo opera izvedena v Kulturnem domu v Trstu. V zvezi z vsemi temi predstavami velja omeniti še eno pobudo v organizaciji Sveta slovenskih organizacij, okroglo mizo o kmečkih uporih v Furlaniji - Julijski krajini 1. decembra v goriškem Avditoriju.

Prireditelj Vrabčeve opere je poskrbel tudi za izdajo dveh ličnih in vsebinsko bogatih brošur. Prva vsebuje celotni libretto Vrabčeve opere »Tolminski puntarji«, v drugi, ki je dvojezična in tudi bogato ilustrirana, pa najdemo več priložnostnih besedil v zvezi z opero in tolminskim puntom ter predstavitev obeh avtorjev, skladatelja in libretista ter izvajalcev. V slednji je natisnjen tudi krajši povzetek vsebine opere.

M.

Ob izidu nove pesmarice

Na pevski reviji Zveze cerkvenih pevskih zborov, ki je bila v nedeljo, 26. novembra, v Kulturnem domu v Trstu, je njen predsednik profesor Zorko Harej kratko predstavil novo pesmarico, ki jo je Zveza izdala v letošnjem novembru. Gre za zbirko z naslovom »Od Portoroža do Devina«, po pesmi Alojza Kocjančiča, ki jo je Ubaldo Vrabec uglasbil za moški zbor in s katero se začneja ta publikacija. Naslov zelo posrečeno zaobjema vsebino pesmarice. Gre namreč za skladbe, ki so nastale na pobudo samih pevskih zborov ali pevovodij in organizatorjev Revije cerkvenih pevskih zborov in so bile prvič izvedene prav na odru Kulturnega doma v Trstu, kjer je vsako jesen tradicionalni koncert.

Kot je rečeno v spremni besedi, so te pesmi odraz »življenja in teženj sedanjega našega človeka in v skladu s slovensko glasbeno tradicijo. Zbirko je uredil Zorko Harej in je vanjo vključil skupno dvanajst pesmi. Največ je Vrabčevih skladb. Tri je ta starosta slovenskih primorskih skladateljev napisal za moški zbor, in sicer že omenjeno naslovno pesem, »Jesen na Krasu« na besedilo Ljubke Šorli in še »Ob Rižani in Rokavi« na besedilo Alojza Kocjančiča, dve pa za mešani zbor. Gre za pesem »Bori«, besedilo je napisal Vinko Beličič in pesem »Kraška gmajna« Alberta Miklavca.

V zbirki so objavljene tri pesmi za ženske zборе. To so Kosovelove »Kraška jesen«, ki jo je uglasbil Zorko Harej, pesem »Večer pri jezuru«, ki jo je napisal Tomek Vetrlih uglasbil pa Hilarij Lavrenčič in še Zupančičeva pesem »Na Jurjevo«, ki jo je uglasbil Ignacij Ota.

Poleg že obeh omenjenih Vrabčevih pesmi za mešani pevski sestoj, so v zbirki še štiri tovrstne skladbe. Prvi dve, Prešernovo besedilo »Kam« in pesem »Po njivah rumenih« Ljubke Šorli, je uglasbil Zorko Harej. Stane Malič je avtor pa-

dalje na 7. strani

V Milanu razstava o zakladih slovenske kulture

V četrtek, 16. novembra, so v Milanu odprli razstavo »Zakladi Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani«. Do 6. decembra bodo na ogled rokopisne, kartografske, glasbene in tudi knjižne redkosti. Med temi bodo razstavljeni razni kodeksi, znameniti Stiški rokopis, Dalmatinov prevod Biblije in drugi zakladi slovenske književnosti oziroma redkosti, ki so jih hranile razne knjižnice na slovenskih tleh, sedaj pa jih hrani Narodna in univerzitetna knjižnica.

Razstavo je priredila Biblioteca Trivulziana iz Milana v sodelovanju z NUK-om in Narodnim muzejem iz Ljubljane. Ob tej priložnosti je izšel tudi bogat katalog, ki ga je uredil Mihael Glavan.

V Milanu je na ogled 109 eksponatov iz Narodne in univerzitetne knjižnice ter 19 enot, ki jih je za to razstavo dal na razpolago Narodni muzej. Arhitekt Sergej Pavlin, ki je pripravil

razstavo, jo je razdelil na pet sklopov. V prvem je zbral srednjeveške redkosti, razne kodekse in druge predmete, ki pričajo o kulturnem življenju na slovenskih tleh v tem času. Sledijo oddelek o mejnikih v slovenski umetniški književnosti, nato oddelek o slovenskih znanstvenikih svetovnega slovesa, razne kartografske in druge slikovne dragocenosti ter oddelek, ki osvetljuje glasbeno ustvarjanje na Slovenskem.

Ob tej priložnosti bo v Milanu tudi okrogla miza, ki jo bo vodil pesnik in podpredsednik pri Socialistični zvezi Slovenije Ciril Zlobec. Na njej bodo spregovorili o zadnjih delih slovenskih pesnikov in pisateljev, ki so doživela prevod v italijanščino. Predstavljajo torej Bartolomevega »Alamuta«, »Izbrane pesmi« Srečka Kosovela, Bevkovo delo »Za rešetkami« ter »Knjigo esejev o slovenski literaturi«, ki jo je napisala tržaška slavistka Marija Pirjevec.

Izšla je knjiga o Rudolfu Maistru

Partizanska knjiga je 30. zvezek zbirke Znameniti Slovenci posvetila generalu in pesniku Rudolfu Maistru. Knjigo so v mariborski Univerzitetni knjižnici predstavili sredi prejšnjega tedna, na dan ko je general Maister pred 71 leti s svojimi prostovoljci razorožil pripadnike Zelene garde in tako dejansko zagotovil Maribor Slovincem. Knjigo je napisal bivši ravnatelj Univerzitetne knjižnice dr. Bruno Hartman, ki je v monografiji temeljito prikazal celotno osebnost tega vojaka in pesnika, ki je bil obenem tudi občutljiv slikar, krajinar in bibliofil. Bruno

Hartman je nadalje tudi opozoril na tista obdobja Maistrovega življenja in delovanja, ki niso povsem jasna. Še posebej je skušal osvetliti njegovo vlogo v prvem obdobju po prvi svetovni vojni, ko je rešil Štajersko in Maribor ter skušal osvojiti tudi Koroško.

Na predstavitvi je v imenu založbe spregovoril Jaroslav Skrušny, ki je poudaril, da knjiga o generalu Maistru izpolnjuje belo liso v slovenski zgodovini ter da je zagledala luč sveta v pravem trenutku, saj bo lahko prispevala k utrditvi slovenske narodne zavesti.

Napovedane slovenske demonstracije v Trstu proti okrnjeni zakonski zaščiti slovenske manjšine v Italiji ni bilo. Prepovedal jo je tržaški kvestor, ki je mnenja, da bi taka oblika protesta lahko povzročila hudo motenje javnega reda. Organizatorji, ki so hoteli v soboto, 25. t.m., protestirati na trgu pred mestno palačo proti vsebini zakonskega osnutka, katerega je vlada odobrila prejšnji teden, so se zaradi prepovedi omejili na delitev letakov mimoidočim, s katerimi poudarjajo, da je vendarle nastopil čas za spoštovanje dvojezičnosti, ki naj bo temeljni zakon republike.

V imenu organizatorjev je prof. Samo Pahor izdal poročilo, s katerim je ostro protestiral proti prepovedi miroljubne manifestacije, katere namen je bil zahtevati spoštovanje zakonov in človekovih pravic.

OB IZIDU NOVE PESMARICE

■ nadaljevanje s 6. strani

sni »Rodna zemlja«, besedilo je goriške pesnice Sorlijeve, Humbert Mamolo pa je uglasbil Gradnikovo pesem »Zemlji«.

Nova pesmarica je torej lep dokaz ustvarjalnosti krajevnih skladateljev in pesnikov in še posebej naj poudarimo dejstvo, da dokazuje tudi zavzetost domačih pevskih zborov, ki radi segajo po novih skladbah in jih naročajo, da osvežijo svoje sporede. Pesmarica »Od Portoroža do Devina« bo torej lahko prispevala k temu, da bodo tudi drugi pevski zbori ne le v zamejstvu, ampak tudi drugod spoznali primorsko zamejsko zborovsko ustvarjalnost.

»CERKEV V ŠKEDNJU«

V nedeljo, 3. decembra, bo v Šklednju takoj po maši (ob 10. uri) saditev lipe pred cerkvijo.

Ob 16. uri pa bo v cerkvi predstavitev knjige Dušana Jakomina: *Cerkev v Šklednju. Knjiga je izšla v slovenščini in italijanščini. Predstavila jo bosta prof. Marijan Kravos (v slovenščini) ter Ruggero Paggi (v italijanščini). Nastopila bosta italijanski zbor ter škledenjski pevski zbor, ki bo izvajal v koncertni obliki latinsko Perosijevo mašo.*

OPOZICIJA SLOVENIJE

Te dni je bila v Ljubljani ustanovljena Združena demokratična opozicija Slovenije. V njej so Slovenska demokratična zveza, Slovenski krščanski demokrati in Socialnodemokratska zveza Slovenije. Slovenska Kmečka zveza se uradno ni vključila v opozicijo zaradi svojega stanovskega značaja, vendar zagotavlja svoje sodelovanje. Predsednik Združene opozicije je novi predsednik socialnih demokratov dr. Jože Pučnik. Opozicija misli skupno nastopiti na volitvah prihodnje leto, in to na podlagi programa, ki izvira iz majniške deklaracije leta 1989.

O obsežni volilni zakonodaji, ki bo kozenito spremenila dosedanji način izbiranja članov republiške in drugih skupščin, bo na skupni seji vseh treh zborov razpravljala slovenska skupščina na prihodnjem zasedanju 27. decembra.

FILMSKI FESTIVAL ALPE-JADRAN

■ nadaljevanje s 4. strani

njem desetletju. Prikazali bodo tudi kratko retrospektivo risanege filma mednarodno priznane zagrebške šole in najnovejše video eksperimentalne posnetke.

Prav naj sodobnejšemu izraznemu sredstvu, se pravi videu, bodo posvetili posebno pozornost. Na sporedu bodo tudi srečanja z režiserji in igralci raznih filmov, okrogle mize na najrazličnejšo temo ter fotografske razstave.

Filmski festival se je začel v tržaški kinodvorani Excelsior, kjer so predstavili novost Klause Marie Brandauerja »Georg Elser, einer aus Deutschland«, »Georg Elser, nekdo iz Nemčije«. Filmski festival »Alpe Jadran« se bo končal v nedeljo, 3. decembra.

—o—

Za župana v Miljah je bil izvoljen predstavnik socialistične stranke, ki vodi koalicio, v kateri so: demokristjani, socialisti, republikanci, socialdemokrati in Lista za Milje. Prvič po vojni so komunisti v Miljah v opoziciji.

—o—

Slovenska kulturno gospodarska zveza bo imela občni zbor v nedeljo, 17. decembra, v Čedadu. Dan kasneje pa se bo začel v Ljubljani kongres Zveze komunistov Slovenije.

**Beri - širi - podpiraj
»NOVI LIST«**

JOŽKO ŠAVLI

Zlatorog slovenski simbol

IV.

Prišel je tedaj tudi trentarski lovec. Povabil je svoje dekle na ples, a se je zmrdovala. In ko ji je opočital zlati lišp tujca, je lepotica porogljivo menila, »da so Lahi spodobni gospodje, mnogo bolj fini kot njen ljubi, ki vendar pozna vse sklade gorá, a ji doslej še ni bil prinesel niti triglavске rože.«

In ker posmeh ne seže dali kakor od ust v prsi, je fant ob teh besedah začutil v srcu ost. Omalovaževanje ošabnega dekleta je zavrnil na isti način. »Vem pač« je rekel, »kje najti ključ do zakladov v Bogatinu in ko ga imam, bom kralj v prime-ti s tvojimi laškimi kramarji, katerim ostani točajka.«

Globoko užaljen je fant zapustil krčmo. Na poti pa ga je srečal malopriden pajdaš, »zeleni lovec«, o katerem se je že slišalo, da je bil marsikaterega od vrlih fantov v večnost spravil. Tudi trentarskemu fantu je znal mnogo povedati o zakladih v Bogatinu in o lepih dekletih na Laškem, pri katerih da se marsikdo od iskalcev zakladov oglašá. Še pred dnevom sta se odpravila v gore, da bi zalezla Zlatoroga. Trentarski lovec je poznal njegova najljubša ležišča in že dopoldne sta ga ugledala. Zadela ga je krogla, a gams se je,

hudo ranjen, zavlekel na ozko skalno polico, ki se je končavala pod nedostopno steno. »Pojdi za mano,« je tedaj zaklical zeleni lovec, »ključi do Bogatina so naini!« Fant pa je na nevarni stezi zašedel med snegom in ledom najlepše rože in med njimi tudi očnico, to je cvetko, ki jo je bil v mladosti pogosto trgá, zato da je pripravljá svoji materi vodo za oči.**** Spomin na mater in angel varuh sta mu klicala: »Odnehaj, ne sili naprej, dovoli naj ti bo triglavska roža. Zaradi storienega zasmeha te bo tvoja draga osramočena prosila odpuščanja.« Tedaj pa zeleni lovec zakliče: »Še je čas, da uženeš Zlatoroga, preden povziše čudežni balzam. Zberi pogum, bogatejši boš od kramarjev, ki so ti zapeljali dekle v nezvestobo.«

Zli glas je premagal. Po sledi, zaznamovani z rožami krvavečega kozla, sta se plazila po skalni stezi med življenjem in smrtjo. Toda Zlatorog se je bil že okrepil s čudežnim balzomom. Ponovno oživljen je po ozki stezi pridivjal zasledovalcema naproti. Rogovi so se mu bleščali v soncu sijajneje kot kdajkoli poprej. Oslepljen je trentarski lovec pogledal v brezdanjo globino, se zamajal, en sam Zlatorogov trk, in že je izgubil tla pod nogami, ter treščil v prepad. Škodoželjno se je zakrohotal ze-

leni lovec, in zaklical za njim: »Srečno pot na Laško!«

Medtem pa se je dekletovega srca polastilo bridko kesanje. Potrta je čakala, da se lovec spet prikaže. Toda šele, ko so se lastovke vračale in so valovi Soče narasli, ker so se v gorah topile snežne gmote, je no reki priplavalo truplo trentarskega lovca. V roki je držal šopek triglavskih rož.

Ko so prišli sredi poletja pastirji v bližino doline Jezerca, pa so našli le pusto skalnato krajino. Za zmeraj so »bele žene« zapustile ta kraj in z njimi snežnobeke kože. Zlatorog pa je bil v svojem srcu razril tudi prelepe travnate pašnike. Od nekdanjega gorskega raja ni ostala nobena sled več. Še danes je videti na skalnatih tleh odtise njegovih zlatih rog.

Potem ko iščemo globlji pomen te pripovedke, vidimo, da so v njej nakazani tisti časi, ko so škodljive vplive visokogorja krotile še dobrodejne moči. Pozneje pa je pohlep človeka na stečaj odprl vrata razdiralnim silam narave.

Plazovi apnenčastega kamenja se kakor ledeniški jeziki spuščajo z visokih gorá čez strma pobočja v globoke alpske doline, in spreminjajo že tako skromne pašnike v pustote. To velja še posebej za globoko zarezano dolino v porečju Soče, kjer so prebivalci zaradi pomanjkanja rodovitnega sveta navezani predvsem na ovčje-rejo, če hočejo živeti. Za obstanek bojujejo boj, katerega nevarnosti in težav prebi-

Koroška deželna vlada odklonila podporo Mohorjevi ljudski šoli v Celovcu

Ob otvoritvi dvojezične Mohorjeve ljudske šole je dr. Hilde Hawlicek, zvezna ministrica za pouk, umetnost in šport, poudarila pomen šole. Dr. Hawlicek je izjavila, da ima taka šola v današnjem času še poseben pomen, saj se evropske meje vedno bolj odpirajo in je treba dvojezičnost podpreti. Ministrica je imela dejstvo, da koroški politiki niso bili pripravljene podpreti šole, za sramotno. Njeno ministrstvo je šolo finančno podprlo. Se bolj sramotna pa postanejo dejstva, če jih opazujemo v luči zadnjih koroških dogajanj.

Mohorjeva je 3. julija 1989, potem ko je imela prej s pristojnimi politiki razgovore, vložila pri koroški deželni vladi prošnjo za subvencijo. Na seji 11. julija je deželna vlada prošnjo načelno potrdila. Nato je Mohorjeva v pismu z dne 9. oktobra prošnjo precizirala. Na seji 7. novembra je deželna vlada o prošnji ponovno razpravljala in jo odklonila, češ da privatnih ljudskih šol ne subvencionira.

Sramotno je zadržanje koroških deželnih politikov, ker so zastopniki vseh treh v deželnem zboru zastopanih strank izjavili, da bodo šolo finančno podprli. Imensko gre za obljube deželnega glavarja Haiderja, njegovega namestnika Zernatta in deželnega svetnika Schillerja. Pomniti je treba, da gre pri prošnji za golo ekstenzivno vprašanje. Investicije Mohorjeve so do-

segle višino 9 milijonov šilingov, financiranih pa je doslej 5 milijonov šilingov.

Odlok deželne vlade ogroža existenco šole, ker je mesto Celovec vprašanje junktimiralo in pravi, da šolo podpre, če bo dežela vprašanje pozitivno rešila.

Od strani mesta ima Mohorjeva obljube župana Guggenbergerja, njegovega namestnika Candussija in mestnega svetnika Metelka.

Mohorjeva ugotavlja, da je zanimanje za šolo splošno, saj obiskuje šolo v treh razredih 41 učencev; računa pa s tem, da se bo število v naslednjih letih povišalo na 100, saj prejema vsak dan vprašanja staršev, ki se za šolo zanimajo. Ta javni interes prošnjo vsekakor potrjuje.

Opozarjamo na zelo pozitivni odmev v medijih tu- in inozemstva, pri čemer so nekateri časopisi izrecno ugotovili, da gre šoli vsekakor javna podpora.

Nerazumljivo je ravnanje politikov, če pomislimo, da zahteva javna ljudska šola investicijo v višini 25 do 30 milijonov šilingov. Mohorjeva pa je zaprosila le za podporo prvotne investicije, ker bo nosila vse stroške za vzdrževanje šole sama.

V informacijo ugotavljamo, da je mesto Celovec v zadnjih letih investiralo samo za vzdrževanje, revitalizacijo in pregraditve šol 252 milijonov šilingov.

valec ravnine niti ne slutiti. Skoraj vsi prebivalci doline Trente živijo v času košnje sredi poletja kakor gamsi. Nobene travnate police na stenah Pihavca ne izpustijo. In naj bo še tako ozka, vsako zeleno krpo, tudi če je dostop do nje še tako nevaren, poiščejo. Divjo travo, ki se tam bohota, posečejo s srpom. Trentarji pravijo temu opravilu *vrhariti*. Marsikoga ubijejo padajoči kamni. Številni križi in znamenja ob gornjem toku Soče spominjajo na nesreče, ki so se bile pripetile, in so prava zgodovina trpljenja tega malega pastirskega ljudstva.

Ob takšnih bridkosti življenja je pač odpustljiva zabloda, če si je domišljija ljudi ustvarila v gori Bogatin čuvarja bajnih zakladov. Še danes zaposluje ta gora, ki se dviga iznad škarpljastih podov Komne, marsikatero prenapeto glavo v Bohinju in po Goriškem.

Tudi lov na gamse, ki mu je Bovčan strastno vdan, je marsikatero vrlega lovca veljal življenje. Pripovedka o trentarskem lovcu je vzeta iz življenja. Ko se od visokogorskih jezer nad Savico spuščamo v globoko grapo Soče, pridemo do kraja, zares vrednega ogleda. Smaragdno zelena Soča v koritasti strugi, imenovani Korita, prehaja v neke vrste brzic. Na tem kraju je stal še pred mnogimi leti preperel križ, v spomin na nesrečnega lovca, in njegov lakoničen napis se je glasil:

*Sim šal
Gamse smertit,
Al Bog je djal,
Tvoja smert more bit.
Jest Andre Komač,
Prositate Boga za mojo
Verno dušo. Amen.*

V svoji pesnitvi o Zlatorogu se Rudolf Baumbach tega Dežmanovega zapisa ni strogo držal. Izmed oseb, ki nastopajo v pripovedki, je izpustil Zelenega lovca in ga zamenjal z ljubosumnim dekletom Špele, ki nesrečno ljubi trentarskega lovca. V vlogi Špele se verjetno odraža prvenstvena poetična moč njegovega Zlatoroga.

Na koncu pesnitve pa je Baumbach dodal še motiv, ki ga pri Dežmanu ne najdemo, to je motiv rešitelja v zibki: *Čez sedemsto let bo v skalnem pogorju Triglava poanala jelka; iz njenega lesa bodo stesali zibko, v kateri bo ležal deček, ki bo našel zaklad v Bogatinu.* Tudi ta motiv je ljudski. Da je bil znan v Trenti, nam priča Anton von Mailly (1916). 6) Poznali pa so ga tudi v Bohinju. 7)

Ali ga je Baumbach prevzel v Trenti, kjer bi (preko prevajanja) na licu mesta skupno s tem motivom ponovno poslušal zgodbo o Zlatorogu, ne vemo. Iz podatkov o njem izhaja, da je svoje delo spesnil v letih 1874-75 na Bledu. 8) Od te, gorenjske strani je lahko občudoval tudi veličastje Triglava in doživljal neposredno lepoto gorske krajine Julijcev. Stih v njegovi pesnitvi pričajo, da je lepoto Triglava občudoval na lastne oči. 9) Tudi slovenska imena, ki jih je uporabil Baumbach, imajo gorenjsko obliko, kakor že omenjeno.

Prav tako je mogel Baumbach pripovedko o Zlatorogu ponovno preveriti na gorenjski strani. Da je bila tudi tu razširjena, nam potrjuje zgodovinar Simon Rutar (1892). 10) In sicer dobesedno: »Ta pripovedka je razširjena na obeh straneh Juljskih Alp, na severovzhodni kranjski, kakor na nasprotni goriški, vendar pravo njeno središče se nahaja pri izviru Soče.«

Takšna politika je hud udarec za vse tiste, ki jim je mirno sožitje na Koroškem pri srcu. Intencije Mohorjeve, ki je bila ustanovljena leta 1851, so znane. Od vsega začetka se je zavzemala za skupnost obeh narodov.

Deželni politiki niso več verodostojni, če sicer govorijo o skupni Evropi, a je njihova politika doma kratkovidna in celo nasprotuje zamisli o skupnem prostoru Alpe-Jadran. V tem smislu Mohorjeva pričakuje, da bo deželna vlada odločitev ponovno proučila in odločila v prid gospodarskega, kulturnega in duhovnega interesa dežele.

—O—

ŠVICA NE BO BREZ VOJSKE

Švica bo še dalje imela svoje vojaške oddelke. To je pričakovani izid ljudskega glasovanja, ki so ga imeli 26. t.m. v omenjeni državi na pobudo nekaterih gibanj, ki so želela z odpravo vojske poudariti švicarsko miroljubnost in dati zgled še drugim v svetu. Presenečenje pa predstavlja dejstvo, da se je za ukinitve vojske izreklo več državljanov, kot so pričakovali. Po še začasnih rezultatih znaša odstotek vojski nasprotnih Švicarjev okrog 36. V nekaterih kantonih, kot na primer na območju Zeneve, pa so zagovorniki tako radikalnega pacifizma celo prevladali. Opazovalce je tudi presenetila volilna udeležba, ki je znašala skoraj 70 odstotkov, kar je za švicarske pojme zelo veliko.

Švicarska vojska šteje 625.000 mož in je zelo dobro in moderno opremljena.

Primerjava Dežmanovega zapisa in Baumachove pesnitve o Zlatorogu, v katerih ostaja jedro zgodbe isto, menja pa se kakšen motiv — prvi npr. ne omenja rešitelja v zibki, drugi pa nima Zelenega lovca — govori za to, da gre res za izvirno ljudsko pripovedko, ki so jima jo posredovali pripovedovalci iz različnih krajev.

Že leta 1907 pa nam Jože Abram, le kako leto pred tem še vikar v Trenti, poroča v Planinskem vestniku: »O Zlatorogu ni več sledu, pač pa je pripovedk o zlatu, ki ga krijejo gore v Trenti, a je silno težko dobiti te zaklade.« 11) — Očitno pa je, da pisec ne dvomi o tem, da ta pripovedka svoj čas ne bi obstajala. In tudi ne o tem, da v takšni, dokaj zahtevni vsebinski zgradbi ne bi mogla biti izvirno ljudska. Kot dušni pastir, v stalnem stiku z ljudmi, je gotovo dovolj dobro poznal moč in raven ljudskega pripovedništva v tamkajšnjih krajih. Iz njegovih kasnejših objav najdemo še en podatek o tem, da je bila omenjena pripovedka med ljudstvom nekoč razširjena, celo na širšem Tolminskem.

(Dalje)

**** Očnice, ki jo v nemških Alpah tolikanj slave, ljudstvo v naših Alpah ne gleda s takim pesniškim zanosom: kot zdravilno zelišče za oči velja samo planinarjem.

- 6) A. von Mailly: Mythen, Sagen, Märchen vom alten Grenzland am Isonzo, Volkskundliche Streifzüge, München 1916, str. 30 sl.
- 7) J. Mahnič: Roža Mogota, Slavistična revija, Ljubljana 1950, str. 126
- 8) PSBL, Gorica 1975 (itm.)
- 9) H. J. Kissling: Rudolf Baumbach und sein »Zlatorog« (spremna beseda k dvojezični izdaji), München 1968, str. 120
- 10) S. Rutar: Poknežena grofija Goriška in Gradiščanska (Prirodnoznanstvi, statistični in kulturni opis), Ljubljana 1892, str. 109-10
- 11) J. Abram: Opis Trente, Planinski vestnik XII, 1907, str. 182